

Egyetemisták alkoholfogyasztásának tipikus szakaszai

Mitev Ariel

Budapesti Corvinus Egyetem, Marketing és Média Intézet,
ariel.mitev@uni-corvinus.hu

Absztrakt

Az előadás azt mutatja be, hogy mit jelent az alkoholfogyasztás a mai egyetemisták számára, s milyenek az ehhez tartozó történetek. Propp szerint a mesék egész tartalmát össze lehet foglalni rövid mondatokban, mint például: a szülők kimennek az erdőbe, megtiltják a gyerekeknek, hogy kimenjenek az utcára, a sárkány elrabolja a kislányt stb. Az alkoholfogyasztással kapcsolatos történetek is hasonló módon írhatók le. 2005-ben végzett kutatásunkban, 146 narratívum elemzése alapján az alábbi szakaszokat azonosítottuk be: kiinduló helyzet, alkohol beszerzése, melegítés, vándorlás, főcselekmény a szertartás helyén (játék, verseny, tánc, erotika, vizelés, hányás), hazatérés, másnap. A mesélő szabadon választhatja meg, hogy mit emel ki, s mit nem. Ha egy jól sikerült buli beszámolóját olvassuk, akkor a csúcspont közeli élmények a meghatározók, s csupán kevés szó esik a negatív következményekről. Ha pedig negatív az élmény, akkor inkább az árnyoldalak (pl. hányás, másnap) kerülnek kiemelésre. Az autentikus történetekben fellelhető motívumok felhasználhatók társadalmi kampányok során.

Bevezetés

„Találd meg a sztorit a termékben – mondd el világosan és meggyőzően!”
(Bill Bernbach)

Bernbach rájött arra, hogy a sikerhez nem elég, ha a hirdetés a termékről szól, s nem szabad passzív közönségként kezelni az embereket, hanem párbeszédet kell kialakítani velük (Steel, 2002:31). Vagyis olyan hihető történeteket kell találni, amely összekapcsolja a terméket a fogyasztóval. A jó sztorik pedig gyakran a fogyasztók ötleteire vagy a fogyasztási magatartásukban fellelhető motívumokra építenek. A marketingszakmát, de különösen a reklámosokat gyakran az a vád éri, hogy túlságosan is járatosak a mítoszok létrehozásában és fenntartásában (Randazzo, 1993), vagy abban, hogy a már meglévő mítoszokra építsenek (Levy, 1981). A mítosz központi kulturális szerepe – narratív „mese vagy történet”, amely a görög mítosz szóból ered – a világ természetének magyarázata, valamint az adott kultúra társadalmi történéseinek logikus leírása (Stern, 1995). Roberts (2005), a *Lovemarks* című könyv szerzője szerint mesék táplálják a „szeretetmárkákat”, amelyek segítenek megmagyarázni a világot, és értékesebbnek tüntetik fel a szeretett dolgokat.

A kutatás célja

Ha a marketingszakma jeleskedik abban, hogy kereskedelmi célok érdekében a már létező mítoszokra és mesékre épít, vagy újakat teremt, akkor felvetődik a kérdés, hogy a mítoszok és a mesék felhasználhatók-e társadalmi célú kampányokhoz. A társadalmi marketing meggyőzési stratégiája a célközönség igényeinek, értékeinek, és magatartásának megértésével kezdődik (Andreasen, 1995). Nem célszerű tehát elfogadtatni a közönséggel a mások által kívánatosnak tartott értékeket és hiedelmeket, hiszen a fogyasztó csak akkor cselekszik, ha úgy gondolja, hogy ez az érdekében áll (ezért nem működnek a „mondj nemet” típusú hirdetések). Andreasen (1995) szerint a kutatóknak ebben a témában mind akadémiai, mind pedig gyakorlati megközelítés alapján több vizsgálatot kellene végezniük. Egyszerűen nem ismerjük igazán a bonyolult magatartási mechanizmusokat, valamint azt sem, hogyan lehet a megszerzett ismeretanyagot hatásos társadalmi célú programok érdekében felhasználni.

Az alábbi tanulmány ennek enyhítéséhez járulna hozzá. A cél annak bemutatása, hogy mit jelent az alkoholfogyasztás a mai egyetemisták számára, s milyenek az ehhez kapcsolódó történetek. Úgy gondoljuk, hogy az autentikus történetekben fellelhető motívumok felhasználhatók a társadalmi célú marketingakciók tervezése és megvalósítása során.

A tanulmány arra próbál választ keresni, hogy az egyetemisták által leírt alkoholfogyasztással kapcsolatos történetek és a mesék vonalvezetése között milyen hasonlóságokat és különbségeket lehet találni. Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a narratívumok alapján milyen szakaszai vannak a „tipikus” alkoholfogyasztásnak. Azt gondoljuk, hogy ezáltal jobban megérthetjük az alkoholfogyasztás folyamatának lényegét, s erre építve eredményesebb társadalmi célú kampányok készíthetők. A kutatási kérdések megválaszolásához az orosz formalizmus képviselőjét, *Vlagyimir Proppot* vettük alapul, aki 1928-ban megjelent fő művében, *A mese morfológiájában* (1995) mintegy száz orosz varázsmese elemzése révén a mese rendszeres leírására, tudományos osztályozására törekedett (Ehmann, 2002). Bár Propp műve rendkívül inspiráló, mégsem követjük teljes mértékben az általa kidolgozott elveket. A tanulmányban rámutatunk ennek okára, valamint bemutatjuk azt, hogy a Propp által szakaszolt varázsmesék miben hasonlítanak és miben különböznek az egyetemisták történeteitől.

Vizsgálati anyag és módszer

Andorka (1988) a magyarországi alkoholfogyasztás alakulásában különösen nagy jelentőséget tulajdonít a kulturális hagyományoknak, amit Vörösmarty, Petőfi vagy Ady verseivel is alátámaszt. Kutatásunk Andorkának erre a gondolatára illeszkedik rá oly módon, hogy az alkoholfogyasztást a költők verseihez hasonlóan az egyetemisták elbeszélésein keresztül is jól bemutatatható.

Az általunk végzett kutatásra 2005 februárjában, a Budapesti Corvinus Egyetemen került sor, résztvevői harmadévesek, akik a Marketing c. tárgyat tanulják. 146-an küldtek vissza történetet, 70 férfi és 76 nő. Az elemzést a QSR NVivo program segítségével kódoltuk be és elemeztük. Interneten keresztül +3 jutalompontért az alábbi feladatot lehetett visszaküldeni¹:

Írd le azt a legemlékezetesebb történetet, amelyben az alkoholfogyasztás kulcsszerepet játszott (akár mint résztvevője, akár mint megfigyelője voltál a folyamatnak)! Használj olyan stílust és olyan szavakat, amellyel egyébként is sztorizni szoktál a barátaidnak!

Az egyetemisták történetei egyrészt azért különösen érdekesek, mivel ők már szabadabban, különösebb korlátok nélkül mesélhetnek azokról átélt eseményekről, amelyek vagy mostanában vagy korábban történtek meg velük. Vagyis ezáltal mindenképpen eleven és tapasztalatokkal dúsított, meglehetősen változatos narratívumokhoz jutunk. Másrészt a nemzetközi összehasonlító kutatások (pl. ESPAD) adatai szerint a magyarországi középiskolások az alacsonyabb alkoholfogyasztású fiatalok közé tartoznak. Ez azt jelenti, hogy a magyar felnőttekre jellemző magas alkoholfogyasztás későbbi életkorban alakul ki (Elekes, 2004: 204).

Sarbin (2001: 59) szerint „a narratívum azonos jelentésű a történettel, ahogyan azt a hétköznapi beszélők használják. Egy történet időbeli kiterjedésű szimbolikus számadás az emberi cselekvésekről. Egy történetnek van kezdete, közepe és befejezése, de legalább a „befejezettség érzetét” kelti. A történet események mintázatából áll, ez a cselekmény. A cselekmény szerkezetének központi vonása, hogy benne emberi nehézségeket a megoldásukra tett próbálkozások követik.” László (1999) úgy véli, hogy a narratív gondolkodás legnyilvánvalóbb megjelenési formái a hivatásos szerzők és az átlagemberek által mondott történetek.

„Mivel mindannyian elbeszéléseket élünk meg életünk során, és mivel elbeszélések segítségével értelmezzük saját megélt életünket, ezért alkalmas a narratív forma mások cselekedeteinek a megértésére” (MacIntyre, 1999: 284). Wolburg (2001) szerint az alkoholfogyasztás fantasztikus történeteket eredményez, s az egyetemi élet legjobb emlékei hozzá kötődnek. A közösségi funkció kiterjesztése az ivászatot követő sztorik mesélése. Ebben az értelemben az ivászat előnyei nem azonnaliak, hanem napokkal, hetekkel vagy akár évekkel később lehet átélni azokat. A történeteket ugyanis akkor mesélik, ha józanok, s az összetartozás érzését kívánják erősíteni.

¹ A feladat alternatívája a legemlékezetesebb alkoholreklám kiválasztása, elmesélése, értelmezése, valamint ehhez kapcsolódóan az élet egy lényeges epizódjának leírása volt. Ez utóbbi lehetőséget 134-en választották, 48 férfi és 86 nő (a harmadévesek közül 560 potenciális válasz érkezhett volna be). Az ehhez kapcsolódó eredményeket lásd Mitev és Horváth (2005).

Propp által meghatározott keretek

A morfológia alatt Propp a „formák tudományát” érti. Úgy véli, hogy a népmesék világában is van értelme a szerkezeti felépítés törvényszerűségeit vizsgálni. Meglátása szerint a mesék között is főleg a varázsmesékben lehet a szerkezetet jól leíró szabályokat találni (Soós, 2003). Az orosz formalisták úgy gondolják, hogy az elbeszélés rendelkezik egy „felülről-lefelé” ható struktúrával. Az elbeszélés alkotóelemekből építkezik, amelyek funkcióként szolgálnak. A történet mindig a dolgok időtlen lényegéről vagy tanulságáról szól. Az egyetemisták történeteiben is fellelhető az időtlenség, amelyet az egyik diák így fogalmaz meg:

Legemlékezetesebb buli-élmémem történetéül egy általam **tipikusnak** látott buli élményemet mesélem el: sok fiú-kevés lány-ismerkedési nehézségek, s hogy oldjuk, ill., hogy jól érezzük magunkat, marad az alkohol típusút. Tipikussága abból ered, hogy valahol **minden buli ugyanabból a forrásból táplálkozik: adott sok ember, aki jól akarja érezni magát.** (Bianka)

Propp úgy véli, hogy nagyon sok olyan funkcionálisan helyettesíthető, alternatív alkotórész létezik, amellyel létrehozható a történet. Egy adott történethez szükségünk van egy hősrre, aki épp megmenteni, kiszabadítani készül valamit, de nagyon sokféle hőssel és a legkülönbözőbb küldetésekkel ugyanoda lehet eljutni (Bruner és Lacariello, 2001: 134).

Propp (1995: 89) szerint a varázsmesék alapformájának az a mesetípus tekinthető, amelyben a sárkány elrabolja a cárkisasszonyt, Iván találkozik a vasorrú bábával, lovat kap tőle, elrepül, a ló segítségével legyőzi a sárkányt, elindul haza, a nőstény sárkányok üldözőbe veszik, találkozik a fivéreivel stb. A mesék tehát rövid mondatokba rendezhetők, ahol az állítmányok képezik a mesék kompozícióját, míg a többi mondatrész (alany, tárgy stb.) alkotja a szüzsét². Ennek analógiájára elemezhetők az alkoholtörténetek is, párhuzam állítható a főbb szakaszokkal. Bizonyos szakaszok esetén egyértelmű hasonlóság fedezhető fel, más szakaszok azonban jelentős mértékben eltérnek a varázsmesékben beazonosítottaktól. További jelentős eltérés, hogy míg a varázsmeséknél a cselekedeteken, a funkciókon van a hangsúly, addig az egyetemisták esetében a történetek mondandója is lényeges. Vagyis míg Proppnál nem érdekes, hogy kik és hogyan csinálnak bizonyos dolgokat (hiszen az a fontos, hogy mit tesznek), addig az alkoholfogyasztási narratívumokban ennek óriási jelentősége van.

Propp (1995: 71) megállapítja, hogy az egyes szakaszok nem mindig követik egymást közvetlenül. Az egyetemisták észlelt fontosság alapján tulajdoníthatnak egyik vagy másik szakasznak nagyobb jelentőséget és terjedelmet. Van, akinél az egész történet középpontjában a vándorlás, a keresés áll, mások pedig abbahagyják a történetet a tetőpontnál, s nincs szó hazatérésről vagy másnapról. Természetesen nem minden elbeszélést lehet ilyen szakaszokra felosztani, a szakaszok pedig kihagyhatók vagy részletezhetők. A fogyasztók történetei jóval változatosabbak, mint az orosz varázsmesék – amelyeket Propp elemzett - s nem is vállalkozunk mindegyik típus elemzésére. Konceptiójával azok az alkoholtörténetek írhatók le jól, amelyek a próbatételes regényekhez hasonlítanak (1. táblázat).

Propp (1995: 90) úgy véli, hogy a varázsmese morfológiai alapjait tekintve mítosz. A legtöbb kultúrában a mítosz és a mese együtt alkotják a nemzetek írásbeliség előtti irodalmát, nem különül el egymástól élesen. Végleges formájukat akkor nyerték el, amikor lejegyezték azokat, és ezért többé nem voltak állandó változtatásnak kitéve. „Amíg évszázadokon át

² A kompozíció szempontjából az, hogy a sárkány rabolja el a cárkisasszonyt vagy az ördög a paraszt leányát, teljesen egyenértékű események. A szüzsé szempontjából azonban ezek az esetek teljesen különbözőek.

szájról szájra terjedtek, hol tömörebbek, hol terjengősebbek lettek, olykor pedig összekeveredtek. Mindig attól függően módosultak, hogy a mesélő szerint mi érdekelte leginkább a hallgatóit, és hogy mik voltak abban a korban a legfontosabb személyes és társadalmi problémák” (Bettelheim, 2005: 29). Az egyetemisták alkoholfogyasztási történeteiket meglehetősen ritkán vésik papírra, viszont továbbadhatják egymásnak különböző összejöveteleken, amelyek erősíthetik az összetartozás élményét. Ez a jelenség a mesék írásbeliség előtti állapotával mutat párhuzamot, hiszen a mesélőnek itt is lehetősége nyílik a hallgatóság számára úgy előadni a történetet, hogy az a lehető legjobban felkeltse figyelmét. Ez még akkor is így van, ha a visszaidézést jól segítik a bulikon készült fényképek vagy videók.

1. táblázat: Hasonlóságok és különbségek Propp által beazonosított varázsmesei szakaszok és az egyetemisták alkoholfogyasztási történeteik között

Alkoholfogyasztás tipikus szakaszai	Az egyes szakaszok tartalma az alkoholfogyasztási történeteknél	Tipikus szereplők	Az egyes szakaszok tartalma a varázsmeséknél (Propp alapján)
<i>Kiinduló szituáció</i>	Alkalom, helyszín, időpont, szereplők leírása.	Barátok, barát-barátnő, főszereplők, akikről a történet szól	Leendő hős, családtagok, helyzet bemutatása.
<i>Alkohol beszerzése</i>	A szereplők beszerzik az alkoholt, amitől a buli „beindulását” várják. Az alkohol gyakran „varázsszereként” funkcionál, amely segít feloldani a gátlásokat és megnyitja a kapukat.	Eladó, vásárló	Az ellenfél elvisz valamilyen értékes személyt vagy tárgyat, amitől a mese „beindul”. <i>A hős a varázsmesékben csak későbbiekben, vándorlása során jut varázsszerekhez, amely segít a problémát megoldani.</i>
<i>Melegítés</i>	A hangulat fokozására a szereplők előkészületeket tesznek, melegítenek.	Rutinos	A hős testileg és lelkileg felkészül az útra, itt ér véget a mese előkészítő szakasza.
<i>Vándorlás</i>	A vándorlással kezd felpörögni a történet. A szereplők kalandosan jutnak el a célállomásra.	Vándor	Valaminek a hiánya keresésre indítja a hőst. A vándorlással veszi kezdetét a mese bonyodalom szakasza, vagyis a hős útnak indul. Itt többnyire próbákat kell kiállnia. <i>A próbatételekkel megtűzdtelt vándorlás a varázsmesék központi része.</i>
<i>Főcselekmény a szertartás helyén</i>	Az átalakulás itt éri el csúcspontját, a szereplők kiszakadnak hétköznapi világukból, folyamatosan lépnek át egy másik birodalomba (játék, verseny, tánc, erotika, vizezés, hányás)	Biztonsági őr, pincér, kihívó, ellenfelek, közönség	A keresés tárgya rendszerint egy másik birodalomban található. A hős legyőzi az ellenfelet és visszaszerzi azt, ami neki jár.
<i>Hazatérés</i>	A hazatérés gyakran segítséggel történik.	Segítő, Rendőr	A hős a visszaszerzett tárggyal vagy személlyel hazaérkezik.
<i>Másnap</i>	A szereplők visszatérnek a hétköznapi világba, magukon hordozva az előző kaland nyomait.	Szülők, emlékeztető	Hős és hősnő összeházasodik, egy másik dimenzióba lépnek át.

1. Kiinduló szituáció

Az egyetemisták alkoholtörténetei a mesékhez hasonlóan rendszerint bizonyos kiinduló szituációval kezdődnek. A szereplők rövid bemutatása mellett lényeges az alkalom, a helyszín és az időpont megjelölése is. Nézzünk a kiinduló szituációkra néhány példát:

16 éves voltam. A barátommal elhatároztuk, hogy megünnepeljük megismerkedésünk fél éves évfordulóját, és végigtáncoljuk az éjszakát. (Héra)

6 éve nyáron, mikor még csak 17 éves voltam két haverral elmentünk bulizni a péntek éjszakába. (Gyöző)

Egy haveromék telkére kimentünk talán 3-an vagy 4-en szalonnát sütni, meg amúgy is. (Elemér)

A szereplők a történet mesélőjén kívül többnyire barátok (nagyon kevés történetben fordul elő a család), a helyszín pedig gyakran olyan terület, ahol a szülők nincsenek jelen (pl. üresen hagyott nyaraló, kollégium, diszkó, gólyatábor). Ez azért lényeges, mivel míg a varázsmesékben a kiinduló szituációt valamilyen tiltás (pl. ne menj ki az erdőbe, ne csináld ezt vagy azt) követi, addig az egyetemisták történeteiben ez csupán implicit módon jelenik meg. A szülők feltételezhetően szintén megtiltanak bizonyos dolgokat csemetéiknek, például azt, hogy ne részegedjenek le.

2. Az alkohol beszerzése

A mesékben azonosítható varázseszközt az egyetemisták történeteiben az alkohol jelenti. Míg azonban a varázseszköz a mesékben a végső összecsapás tipikus kelléke, addig az alkoholtörténetekben az alkohol (mint varázsital) a tudatmódosítás előidézéséhez szükséges. Ez utóbbi megszerzése vagy előzetesen történik (gyakran valamilyen boltban, hipermarketben), de az is lehet, hogy a helyszínen várja a szereplőket a mások által beszerzett és elkészített ital:

Így hát megtörténtek a party-előkészületek: a társaság pár tagja leugrott a közeli abc-be, és beszerzték **a legfontosabb kelléket, a kellő mennyiségű piát.** (Bianka)

Emlékszem **már az utolsó vizsga előtt bevásároltunk**, nehogy azon múljon a dolog, hogy a vizsga sikertelensége után ne legyen kedvünk ilyesmire. (Urbán)

Vannak történetek, amelyek akkor játszódnak, amikor a mesélők középiskolások voltak. Az, hogy kitől származik a varázsszer, nem annyira érdekes, mint a mesékben (pl. vasorrú bába, manó), s csak akkor lényeges, ha valamiért jellegzetes:

Már akkor nagyon vidám lett a hangulat, amikor odafelé a Corában bevásároltunk az estére (túlnyomórészt alkoholt) és a pénztáros, akinek a bilétájára az volt írva, hogy „Imreh” egy **eunuchéhoz hasonló kappanhangon** megjegyezte: „Srácok, ti készültök valamire!” (Medárd)

3. Melegítés

A melegítés ahhoz a népmesei szakaszhoz hasonlít, amikor a főhős testileg és lelkileg felkészül a nagy útra. Az egyetemisták gyakran a megfelelő hangulat megteremtése mellett költségmegtakarítási okokból isznak. De természetesen az is lehetséges, hogy a buli helyszíne nem viselhető el másképpen, csak úgy, hogy ha előtte „alapoznak”:

Tapasztalt partyzók tudják, hogy otthon érdemes mindig előre melegíteni, sőt javallott eleget inni ahhoz, hogy a helyszínen **ne kelljen már oltári költségekbe** verni magunkat. (Bianka)

Este egy nagyon ótvar diszkó, amire fel kellett készülni jó pár hubival. **Amikor megláttuk a diszkót, még hirtelen le kellett nyomni kettőt**, hogy érezzük valahogyan magunkat. (Ottó)

A buli előtt úgyis kell egy kis „alapozás” - mondták -, mert az **a zene, ami a diszkóban megy, nem viselhető el másképp**. 11 óra is volt már, mire tényleg elindultunk. (Barbara)

4. Vándorlás

A bemelegítés után a csapat útnak vág, hogy elérjenek valamilyen bulihelyszínt, s gyakran az egész történet keresésből áll, hogy megfelelő helyet találjanak. Ezt tehetik az Odüsszeia, vagy az Alice csodaországban hőseihez hasonlóan, akik elindulnak, hogy megtalálják új otthonukat (kocsmájukat), új identitásukat, új elköteleződésüket. Mindegy, hogy a szebb jövőt keresik, vagy csak néhány szebb pillanatot, esetleg a múltjuk elől menekülnek, vagy felejteni szeretnének, a kaland, amelybe belecsöppennek, bizonyára tele lesz meglepetéssel és új felfedezéssel, kialakítva az átmeneti állandóság pillanatait (McAdams, 2001: 164).

A népmesékhez hasonlóan a hősök olykor igénybe vesznek közlekedési eszközöket, azonban itt nem ló vagy varázsszőnyeg segíti őket, hanem busz, vonat vagy villamos:

...Lépcsőn le, ajtón ki, és sprint az éppen befutó villamosra, és siker, elértük, de nem azt a villamost, amit kellett volna, a számot ugyanis senki sem nézte, így tehát leszálltunk a következőnél. Átszálltunk egy másik villamosra. Ezt követően kisebb körutat tettünk az ismerős szórakozó-helyeken: egyikből ki-másikból be, az ideálist keresve, végül a Pince Klubban kötöttünk ki. (Bianka)

Lehetséges, hogy az egész történet nem szól másról, mint bolyongásról, vándorlásról, s a kalandok ezek során érik a szereplőket. Ez szintén párhuzamot mutat a Propp által beazonosított népmesei szakasszal, hogy a hős vándorol és a bonyodalom kezdetét veszi:

Útban az erdő belseje, s a kiszemelt patakocska felé haladva, hogy biztos visszatáljunk, az egyik srác szétverte minden második kukorica-szálat, amik oly szavakkal illették, melyeket nem hagyhatott megtorlatlanul (a srácot másnap reggel a házhoz közeli, egyik ilyen kitört kukoricacsoport tövében találtuk). A két leginkább mata részeg arc közben látott a főút mellett egy nagy útszéli hirdetőtáblát, s alig tudtuk őket visszatartani, hogy felmásszanak rá. Majd elértük a patakot, ahol találkoztunk két túrázó csajjal (hajnali 2kor), s meginvitáltuk őket hozzánk. Közben a boxeralsós srácot sikerült elhagynunk. (Oszkár)

A mesék egyértelműen magukon hordozzák a korai vallásos képzetek nyomait. Elképzelhető, hogy a mese egyik legfontosabb szerkezeti alapeleme, a vándorlás a lélek túlvilági vándorútjáról alkotott hiedelmeket tükrözi (Propp, 1995:108).

5. Főcselekmény a szertartás helyén (átalakulás)

A hőst elviszik, eljuttatják vagy elvezetik arra a helyre, ahol keresése tárgya található (Propp, 1995). A keresés tárgya rendszerint „egy másik” birodalomban található. Ez a birodalom nagyon messze, a mindennapitól távol helyezkedik el. A szertartás helyén történik meg a szűkebb értelemben vett átalakulás. Ez történhet több lépcsőn keresztül, kezdődhet például játékkal vagy valamilyen alkohollal kapcsolatos versennyel, amelyet követhet tánc, amely a történet csúcspontjaként akár erotikába is átsaphat. Ezek a szakaszok azonban nem feltétlenül egymás után, hanem inkább egymással párhuzamosan történnek, tehát a hős vagy táncol vagy pedig versenyez. A történetek tetőpontja után már csak lefele vezethet út, hiszen vizelés vagy hányás következhet, egészen a padlóig. Az átalakulási szakaszra is ugyanaz érvényes, mint a történet többi részére: a panelek ki-be rakosgathatók, a történetmesélőtől függ, hogy minek tulajdonít nagy jelentőséget, mit hangsúlyoz inkább.

5.1. A helyszín leírása

A szeánsz helyszínének leírása a hangulat miatt rendkívül lényeges lehet. Ez ahhoz hasonlít, amikor a népmesében a hős megérkezik a kacsalábon forgó kastélyba vagy az elvarázsolt barlangba, ahol meg kell küzdeni a sárkánnyal:

Mire megérkeztünk, már mindenki elég jó állapotban volt, a hatalmas parti ház pedig hihetetlenül nézett ki! Olyan volt mintha csak bulizásra használnák! Minden szobában más történet, az egyikben enyelegtek páran, a konyhában füstködben ültek és beszélgettek az emberek, a harmadikban, ami teljesen indiai jellegűre volt alakítva vízpipát szívtak páran. Mindenféle hangosan szólt a zene és rengetegen voltak. Végül megtaláltuk a legérdekesebb szobát: a falakon körbe UV aktív graffity-k a közepén biliárdasztal, rajta táncoló emberek, mindenféle szétszórva márkásabbnál márkásabb italok, nagyon misztikus volt. Persze itt ragadtunk. (Anikó)

5.2. Játék

„A játékokban kicsinyített méretekben (egyezményes szimbólumnyelvre lefordítva), közönség nélkül játszható újra az egész életet. Ugyanakkor ki is lehet kapcsolódni a megszokott életből, meg lehet szabadulni törvényeitől és szabályaitól, az érvényes egyezményes szabályokat másmilyenekkel lehet helyettesíteni, sűrítettebbekkel, vidámabbakkal és fölszabadultabbakkal” (Bahtyin, 2002:252).

Az egyetemisták világszerte kedvelt játéka az ún. „pattintós”, ami az elfogyasztott alkohol mennyiségével egyenesen arányosan egyre nehezebbé válik:

A játék lényege, hogy mindenkinek van saját pohara, illetve van egy teli és egy üres. Ezeket összerakják egy nagy csomóba, úgy hogy a teli és az üres középen legyen, körbeülnek és mindenkinek sorban kell pattintania egy pénzérmével az asztalon innen a játék neve: Pattintós. **Ha valakinek belepattan a poharába az iszik**, ha az üresbe, akkor meg lehet szabni hogy ki igya ki a teli poharat, ha a telibe, akkor mindenki issza a magáét és az utolsó a teli. (Elza)

A játék lényege ilyenkor legtöbbször az, hogy a résztvevők minél többet igyanak, s ez akár kártyajáték mögé is bújtatható:

Egy kedves kis kártyázással kezdődött az egész, mindenki ugyanannyi lappal indul, sorban letesz egyet, és amikor két ugyanolyan van az asztalon, akinél a kettő van, lecsap valami középen levő tárgyra, a **gyorsabb iszik valami rövidet**, mi vodkával játszottuk. Maga a leírás lényegtelen információ, csak érzékeltetni akartam vele, hogy ez a játék gyakorlatilag magáról az ivásról szól, és **igazságos is a maga esélykiegyenlítő módján**, hiszen a gyorsabb iszik, elkezd lassulni és szépen sorban mindenkinek jut. (Felícia)

5.3. Verseny

A férfiaság bizonyítására olykor jellemző, hogy az egyetemisták virtusból isznak. A „ki a legény a talpán” mentalitás egyáltalán nem újszerű. Újabban azonban a gyártók ezt ki is használják, újítanak a mítoszokon. Az évfolyam visszatérő emléke a gólyatáboron rendezett Hubertus verseny, ahol gyártó mindent megtett, hogy motiválja a résztvevőket:

Az egész úgy indult, hogy eleve mindenki kapott egy ingyen felest. Aztán elkezdődött a verseny. Első feladat: Kiszaladsz, lehúzd a feles hubit, aztán vissza. Na én itt kétszer mentem, mert kevesen voltunk. Tehát, hol is tartunk: eddig 3 feles. Örömmel közlöm, hogy a versenyen 3-kok lettünk, nyereményünk egy feles hubispohár volt. A csapattagok annyira örültek a jó helyezésnek, hogy sorra elkezdtek meghívni engem egy-egy felesre. (Norbi)

A játéknak egy hangsúlyosabb, keményebb formáját jelentik az ivóversenyek, amelyeknél az egyéni teljesítmény hajszolása és a közösség elismerésével járó dicsőség együtt jár. A versenyek alkalmasak arra, hogy új címeket találjanak ki:

A dolog lényege, hogy aki a hét király közé akar tartozni, annak le kell húznia hét különböző felest, mindezt egy fél órán belül. ... Eljött az utolsó kör a hubertusszal, amit én kifejezetten utálok. Szóval már elég készen voltam, az erkélykorlátot támasztottam, mikor jött az uccsó kör. Elég lassan kászálódtam be, mire a szobában **a tömeg közösen skandálta: Zoli! Zoli!...** Ez **erőt adott**, lehúztam. Éljenzés meg minden. **Hangulat a tetőfokán, üdv a hét király között.** De pontosan 13 másodperc múlva (a videón tisztán vissza lehet számolni) téptem az erkély felé, már amennyire tellett tőlem, és sugárban hánytam le egy emeletnyit. Hát ennyi. (Zoli)

Erőt és tekintélyt demonstrálhat a közösségen belül, ha valaki képes rekordot dönteni:

Az volt a nagy tervem, hogy megdöntöm a M. rekordját, ami kb. 14 feles magasságában lehetett. Miközben a világ egyre gyorsabban forgott, és a beszédem lassan összefüggéstelen motyogássá vált, eljutottam a 16. körig, pálinkában. Emlékszem, még én hoztam ki az egészet, bár már nem láttam, hogy mit fizetek. Még sikerült felemelnem a poharat, **üvöltöttem egyet, hogy megvan a rekord**, a számhoz emeltem, aztán egy laza mozdulattal **kidőltem az asztalra.** (Csobán)

Az ivóversenyek tehát többnyire kiütésig tartanak. Huizinga (1944) számol be Nagy Sándor korából olyan ivóversenyéről, amelyen a borvedelő résztvevők közül 35-en a helyszínen, hatan pedig – köztük a győztes – később meghaltak. Japánban az *ikki-nomi* stílusú ivás elterjedt gyakorlat a fiatalok körében. A gólyák beavatása az egyetemen és az új dolgozók befogadása a cégeknél egyfajta szertartással jár, amely során egymás után kell kiüríteni a szeszesital teli poharakat, a többiek pedig biztatják. Ez a gyakorlat sokszor alkoholmérgezéses halálhoz vezet (ICAP, 2004). Bár a vizsgált egyetemistáknál az ilyen mértékű következmények nem tipikusak, az mégis megfigyelhető, a virtusból való ivás, valamint a többiek biztatása.

5.4. Tánc, zene

A tánc gyakran a buli tetőpontját jelenti, a partnerrel való tánc a párt, a közös tánc pedig a csoport tagjait hozza egymáshoz közelebb. Általában a légkör oldottságáról tanúskodik:

...megkértük a pincérnőt, hogy hangosítsa fel a zenét. Megtette. Mi, lányok pedig fölálltunk. Későre járt, már csak a mi bandánk volt a kocsmában, na meg a pincérek. Már az asztalokon táncoltunk, a pincérek pedig csak ámultak, szerintem még ekkora buli nem volt ott. Pedig milyen szolidan ültünk ott az elején... De nagyon meleg volt bent A fiúk vetkőzni kezdtek, táncolt mindenki... Össze-vissza ittunk, a fiúk is élvezték, hogy olcsó minden, játszották az úriembereket, mindenre meghívtak minket, fizettek nekünk. Meghívott az a fiú is, aki szerintem nagyon helyes. Szerintem **csillogott a szeme**, amikor **mélyen belenéztem**. ... (Bianka)

5.5. Erotika

A mesék természetükből adódóan erotikusak, tele vannak nyílt és burkolt erotikus célzásokkal, a „boldog vég” pedig magát beteljesülést jelenti (Jankovits, 1996: 46). Míg azonban a varázsmesékben fellelhető szexualitás a szimbolikus szinten mozog (Propp ezzel nem foglalkozott), addig az alkoholfogyasztási történetekben jóval több a direkt utalás.

Személy szerint nekem az estém jól végződött, mert egy lánnyal összejöttem és végül a kocsis hátsó ülésén kötöttünk ki! (Attila)

Az erotika évszázadokon keresztül meghatározó részét képezte a történeteknek. Az ókori bacchanáliák és szaturnáliák, az előírt borfogyasztás mellett, mindig az érzéki élvezete, mindenekelőtt a féktelen, elvaduló szeretkezések kultuszát jelentették (Kelemen, 1989).

... mindenki fetrengett, ki ezzel, ki azzal. Egyszer csak az ünnepelt részeg odahívott, s akadozó nyelvvel csöndben a fülembe ordította, hogy AZ kell, s hogy a többit vigyem el az egyik házba. (Tádé)

Amit nem bírtam lenyomni, megitta Klári. Az egyik körben a remegő kezemben levő pohárból kilötyt egy kevés a nadrágjára. Na ekkor már biztos jó tele voltam, ugyanis akkor azt az elvet vallottam, hogy minden cseppért kár. Klári combjának belső feléről gyengéden lenyalogattam a kiömlött italt. (Hans)

Az individualizálódó társadalmakban a szexuális kapcsolat alkalmihoz is mindinkább hozzátartozik az ivás (Buda, 1996:5).

Szóval indulhatott a tánc, némiképp erotikusan túlfűtve, amit a sorban érkező feleségekkel sikerült megtámogatni. (Ili)

A fiúk bátrabbak lesznek az alkohol hatása alatt, s gyakran azt is ki merik mondani, amit eddig nem mertek:

Hatalmasat táncoltuk, de egy idő után a srácok már túlságosan simulósra akarták venni a dolgot, szóval inkább hanyagoltuk a táncot. Ekkor persze jött a vetkőző póker és sztriptíz tánc ötlete, amiről sikeresen lebeszéltek őket... Megjegyzem, ezek a fiúk más esetben ilyeneket ki sem mertek volna ejteni a szájukon, soha egyszer sem próbálkoztak nálunk, csak akkor este, hát nem jött össze... (Orgona)

Alkoholos befolyásoltság alatt természetesen a lányok is könnyebben befolyásolhatók:

Később vettem csak észre, hogy a barátnőm már eléggé be van csiccsentve, de akkor még nem volt durva a helyzet. Aztán valaki kitalálta a közelben, hogy játsszanak sztripesocsót, aki veszít, az vetkőzik. A barátnőmnek persze több sem kellett, azonnal beszállt a dologba. Amikor már csak a melltartója volt rajta felül, nagy nehezen sikerült elhurcolnom onnan. (Frida)

Az egyetemisták közül többen történetük csúcspontjaként a táncot vagy az erotikát emelték ki. Az alkohorról azt gondolják, hogy segíti a szexuális funkciókat, hiszen gátlásokat old, serkent. Az is ismeretes azonban, hogy az erős alkoholos befolyásoltság szexuális funkciózavart okoz, ilyen állapotban a férfiak gyakran impotensek, a nők érzéketlenek lesznek (Buda, 1996:8). Vagyis a túlzott mértékű alkoholfogyasztás esetén a szexuális kiteljesedés gátolt, a küszöb átlépése esetén marad a vizelet és a hányás.

5.6. Vizezés

A levezés olyan hagyományos lefokozó gesztus, amelyet az antikvitás is ismert (Bahtyin, 2002:161). A lefokozás célpontját az egyetemisták esetében a hatalmat megtestesítő rendőr jelenti:

...az ünnepeket is kezdett magához térni a kómából, és feltett szándéka volt a rendőrautók megtisztelése. Miután ez megtörtént és megúsztuk az esti fogdát elindultunk az elveszett srác lakása felé... (Samu)

A történetvezetés szempontjából a vizezés akkor érdekes, ha az kint történik, mert az a szokatlan:

... az éjszakai járatra várni kellett, de nekünk nagyon kellett hűgyoznunk, és lazán az ott lévő újságosbódét körbevizeztük, szó szerint körbe. (Ofélia)

Mi egy kicsit lötyögtünk, aztán megint pisilni kellett. Valami miatt erre a célra a mosdó helyett kint az út menti sövényt választottuk. (Huba)

5.7. Hányás

A hányás olyan téma, amit nem igazán találhatunk sem a reklámokban, sem pedig a varázsmesékben (hacsak nem gondolunk arra, hogy a sárkány „tüzet okád”, bár annak teljesen más a rendeltetése), azonban mégis mindig emlékezetes momentumai a történeteknek. Általában annak a jele, hogy a buli „túl jól” sikerült, átlendült a csúcsponton, s a szereplő kiüti magát:

És innen kezdett el az eddigi fantasztikus buli **rémálommá** válni. Kettőt-hármat láttam mindenkiből, forgott a világ velem, egy idő után nem tudtam ki kicsoda, és hogy hol vagyok. Fél óráig voltam a WC-ben, ahol **egyszerre hánytam és pisiltem**. Utólag mondták a többiek, hogy majdnem 1 óráig voltam bent, mert magamra zártam és kiszedtem a kulcsot, ám már vissza nem tudtam rakni. Nem bírtam lábra állni. Nem voltam azzal tisztában, hogy most mi is a vízszintes, és hogy hol van a padló. Beledugtam a fejem a WC kagylóba és lehúztam, hogy magamhoz térjek egy kicsit. **Innen filmszakadás**. (Győző)

A diákok számtalan változatos kifejezést használnak a cselekvés megfogalmazására:

Elérkezett az éjféli, a visszszámolás következett, szegény barátnóm pedig pontban éjfélkor **"kitaccsolt"** a diszkó kellős közepére. (Helén)

Ott találkoztam az exemmel, de már nagyon éreztem, hogy **mindent ki fogok pakolni**, ami aznap a gyomromba került. Laci lekísért a tópartra, hátrafogta a hajamat, én meg **kidobtam a taccsot**. Nem lehetett valami szép látvány. (Eleonóra)

Először, ahogy M. mondaná, **egy kis sárga lasztit pattintottam ki a számból**, amit még megpróbáltam valahogy elkapni, de fölöslegesen, mert jött a többi. Szerencsére senkire sem jutott, éppen ezért röhögött mindenki, mint atom. Na meg ordibáltak, hogy „bazdmeg **behánytál**”. (Döme)

Elkezdett háyni az állólámpánál, majd kértem hogy menjünk a sarokba. Ott még jött egy nyeletnyi, majd **ránézett a mellette lévő nádkerítésre**. (Samu)

...**megjelent egy róka farka** a táborban, én fogtam is egyet, a sajátomat. (Samu)

Laci, az egyik magyar srác addigra már teljesen kiütötte magát... Mindössze háromszor hányt az udvaron, és a család kedvenc fenyőjét és sikerült **"megöntöznie"**... (Orgona)

egyik barátom akinek a gyomrában már összeveszttek egymással a dolgok, sikeresen **kiabszolva** egy **színes ástást** menet közben a kocsik ablakából. (Norman)

Aztán a buli után jön a takarítás:

Egyik hosszú hajú srác szerelmi bánattól vezérelve jól betintázott, és **kidobta a tacs kert**. Ráadásul volt olyan idióta, és utána el is elterült a hányásában. A többi szerencsétlen fiú meg egész éjjel takarított ... nem lehetett valami kellemes a srác haját is rendbe tenni... (Angéla)

6. Hazatérés

*Meredek a pincegádor,
Nehéz teher az a mámor.
Haza felé mendegéltem,
Terhem alatt összedőltem –
Összedőltem!*
(Petőfi Sándor: *Meredek a pincegádor*)

A hazatérés a népmesékben többnyire dicsőséges, a közösség alig várja, hogy visszafogadhassa a vándort. A hazatérés is vándorlási szakasz, az utat meg kell találni hazafelé, s ez gyakran újabb kalandokat eredményez. Alkoholfogyasztás esetén azonban ez nem mindig megy segítség nélkül. Ehhez általában a haverok nyújtanak segítő kezet:

Ketten cipeltek, mert nem bírtam mozgatni a lábaimat, majd valamikor hazaérkeztünk. A szülők a nappaliban aludtak, ott egyedül kellett mennem. Egész ügyesen megoldottam, el sem estem és köszöntem is. Azóta álmomból felkeltve is meg tudom tenni azt az utat - a rutin meg az évek. (Csobán)

Súlyosabb helyzetekben szülői segítségre van szükség:

Mondhatom otthon örültek Lac szülei. Éjszaka közepén hív a rendőrség, hogy masírozz ki Pallagra, mert egy szem csemetéd ott fekszik az árokban magán kívül, hullarészegen. Nemsokára meg is érkezett a fater. Mondhatom nem volt boldog. Bepaszíroztuk Lac-ot a kocsiba, érzékeny búcsút vettünk a yardoktól és elindultunk haza. Útközben **Lac faterja egymás után küldte a barna sophiet**, és csak annyit kérdezett, merre voltunk. Mi erre: Jakab. Ő erre: „**tudtam, hogy ez lesz** bazd meg!!!” Otthon még Lac-ot bepászítottuk az ágyba és mindenki hazatért jól végezve dolgát. Hát ennyi. Azért **másnap összeültünk és összeraktuk ezt a storyt** mert Lac nem emlékezett semmire. (Norman)

7. Másnap

A népmesékben a végső szakaszt általában ünnepség övezi, a hős rátalál szíve választottjára. Az egyetemisták történeteiben a legjellemzőbb azonban az, hogy az ébredőket káosz fogadja, s ez is alapvető eltérés a mesékhez képest. Nem egy magasabb szintű renddel találkoznak a szereplők, hanem az indulási pozícióhoz képest jóval rendezetlenebb helyzet fogadja őket, mind a környezetet, mind pedig saját lelkiállapotukat illetően:

A reggel persze nem volt kellemes, főleg, hogy megtaláltuk a ház körül a sok széttört üveget, Andrist a kukoricák között, a káposztát és földet az asztalon, kis cserjék egy ládában összerugdosva, na meg egy műanyag szék letört lábát, amihez a széket a salátás kellős közepén találtuk meg. Úgy este nyolcra mertem hazamenni. Azt mondanom sem kell, hogy azon a hegyen se buliztunk többet. A legrosszabb, hogy vannak részek, amik mindenkinek kiestek. (Oszkár)

Összefoglalás és következtetések

Propp (1995) szerint a mesék egész tartalmát össze lehet foglalni olyan rövid mondatokban, a kérdés azonban az, hogy a funkciók pusztán egymás utáni felsorolása élvezetes történetet eredményez-e. „A követelmény, hogy legyünk tömörek, világosak, igazmondók és relevánsak, azt kívánja – legyünk szürkék és szó szerintiek” (Bruner, 2001: 41). A tömör és leegyszerűsített történetek egyértelműen az unalomba fulladnak. Vessük össze megállapításainkat Propp megfigyeléseivel (2. táblázat).

2. táblázat: Propp megfigyelései és a kutatás alapján tett megállapítások

Propp megfigyelései	Saját megállapítások az alkoholtörténetek alapján
Propp célja a varázsmesék szerkezetének leírása.	Célunk egyetemisták alkoholfogyasztási történeteinek megismerése, valamint társadalmi akciók során felhasználható hihető történetek keresése.
A mese állandó, tartós elemei a funkciók, függetlenül attól, ki és hogyan hajta végre azokat. A funkciók a mese alapvető alkotórészei.	A funkciók a történet lényeges, de nem a legfontosabb részei. A funkciók egymás utáni felsorolása nem élvezetes. Lényeges, hogy ki hogyan hajta végre azokat.
A varázsmesékben előforduló funkciók száma korlátozott.	Korlátozott számú funkciót azonosítottunk be.
A funkciók sorrendje mindig azonos.	A funkciók sorrendje nem feltétlenül azonos.
Szerkezetileg valamennyi varázsmese egytípusú.	Kizárólag a „tipikus” alkoholfogyasztási történetet mutattuk be, másfajta történetek szerkezetileg valamelyest eltérőek lehetnek.
A varázsmesében az apró részletek nem számítanak.	Az egyetemisták történeteit a jelentéktelennek tűnő részletek fűszerezik meg és teszik hihetővé.
Az idő nem lényeges tényező.	Az idő szubjektív, hosszúságát a szubjektív észlelés adja meg.

Durgee (1988) szerint a „jelentéktelen dolgok” jelentik a történetek sava-borsát. Ezek a mindennapi élet olyan látszólag lényegtelen tényezői, amelyek érzelmi töltetet képesek adni a történetnek, vagyis „kis dolgok, amelyek sokat mondanak”. Vagyis nem az az érdekes, a hősnő táncol egy férfival, hanem az, hogy csillogott a fiú szeme, amikor belenézett. Vagy kevésbé lényeges hogy másnap rendetlenség volt a buli után, hanem inkább az, hogy a szék lába eltört, a cserjéket meg összerugdosták. Az ilyen jelentéktelen apróságok színesítik a történetet, töltik meg érzelmmel és teszik hihetővé. A mesékkel kapcsolatosan hasonló következtetésekre jut Bettelheim (2005: 35) is, aki szerint az egyszerűsített, megcsönkített mese értelmét veszti, pszichológiai szempontból érdektelen. A látszólag jelentéktelen részletek kihagyása ugyanis megfosztaná a mesét mélyebb jelentéseitől. Bruner (2004: 128) úgy gondolja, hogy nem minden történetet érdemes elmondani, csupán azokat, amelyek túlmutatnak az elvárásokon, és megsértik a szokványos forgatókönyvet.

A mesélő szabadon választhatja meg, hogy mit emel ki, s mit nem. Ha egy jól sikerült buli beszámolóját olvashatjuk, akkor a csúcspont közeli élmények a meghatározók, s csupán kevés szó esik a negatív következményekről. Ha pedig negatív az élmény, akkor inkább az árnyoldalak (pl. hányás, másnap) kerülnek kiemelésre. „A narratívum nem órával vagy metronómmal szakaszolja az időt, hanem a döntő fontosságú események feltárásával – legalább a kezdete, a közepe és a vége meghatározásával” (Bruner, 2004: 123). Ricoeur (1984) szerint, a narratív idő az „emberi szempontból releváns idő”, vagyis a lényeges az, hogy az események milyen jelentést kapnak a főszereplő vagy az elbeszélő szempontjából, vagy mindkettőből.

A strukturális elemzés egyik veszélye, hogy a történeteket gyakran képletté redukálja (lásd pl. Propp), vagyis a matematikához vagy a kémiához hasonlóan megadja a műveletek sorrendjét, s ha a megfelelő összetevőket a megfelelő módon adagoljuk egymás után, akkor kijön a jó eredmény. Nehezen hihető azonban, hogy pusztán a képlet használatával hihető történetek hozhatók létre. Nincs tehát irreverzabilitás: a történetekben találhatunk mintákat, amelyeket beazonosíthatunk, s képletté redukálhatunk, a képletből azonban nem vagyunk képesek élvezetes történeteket teremteni. Dewey (1922) jegyzi meg élesen, hogy a sematizátorok „minden egyes aktust csupán valamilyen régi elv egy újabb mintájaként, vagy pedig egy eleve adott készlet elemeiből származtatott mechanikus kombinációjaként kezelnek” (idézi Sarbin, 2001: 65). Dewey úgy látja, hogy ezért kell inkább a regényíróktól tanulni, akik jóval érdekfeszítőbben festik le az emberi magatartást.

Vagyis ha olyan történetekben gondolkodunk, amelyek társadalmi célú akciókban is hatásosan tudnak működni, akkor mindenképpen célszerű az autentikus narratívumokra holisztikusan tekinteni, s nem ajánlatos kizárólag a képletté redukált struktúrát használni. A mítoszoknak és meséknek folyamatos, célcsoporthoz igazodó megújulására van szükségük.

Felhasznált irodalom

- Andorka R. (1988): Az alkoholizmus magyarországi kutatása. In: Münnich I. szerk: Tanulmányok a társadalmi beilleszkedési zavarokról. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Andreasen, A.R. (1985): „Backward” Marketing Research. *Harvard Business Review*, May-June, 176-182.
- Bahtyin, M. (2002): *François Rabelais művészete, a középkor és a reneszánsz népi kultúrája*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Bettelheim, B. (2005): *A mese bővölete és a bontakozó gyermeki lélek*. Corvina Kiadó, Budapest.
- Bruner, J. (2001): A gondolkodás két formája. In: László J. és Thomka B. szerk.: *Narratívák 5. Narratív pszichológia*. Kijárat Kiadó, Budapest., 27-57.
- Bruner, J. (2004): *Az oktatás kultúrája*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Bruner, J. és Lucariello, J. (2001): *A világ narratív újrateremtése a monológban*. In: László J. és Thomka B. szerk.: *Narratívák 5. Narratív pszichológia*. Kijárat Kiadó, Budapest., 131-156.
- Buda B. szerk. (1996): *Alkohol és szexualitás*. Országos Alkoholológiai Intézet, Budapest.
- Dewey, J.A. (1922): *Human nature and conduct*. Holt, New York.
- Durgee, J.F. (1988): Understanding Brand Personality. *The Journal of Consumer Marketing*, Summer, 3, 21-25.
- Ehmann B. (2002): *A szöveg mélyén: A pszichológiai tartalomelemzés*. Új Mandátum Kiadó, Budapest.
- Elekes Zs. (2004): *Alkohol és társadalom*. OAI, Budapest.
- Huizinga, J. (1944): *Homo ludens*. Atheneum Kiadó, Budapest.
- ICAP (International Center for Alcohol Policies) (2004). Országos Addiktológiai Intézet, Budapest.
- Jankovics M. (1996): *Ahol a madár se jár*. Pontifex Kiadó, Budapest.
- Jung, J. (1994): *Under the Influence. Alcohol and Human Behavior*. Broos/Cole Publ., Pacific Groves, California.
- Kelemen G. (1989): Az alkoholprobléma kezeléstörténetének rövid vázlata. *Pszichológia* (9), 2, 295-326.
- László J. (2005): *A történetek tudománya*. Új Mandátum Kiadó, Budapest.
- Levy, S.J. (1981): Interpreting Consumer Mythology: A Structural Approach to Consumer Behavior. *Journal of Marketing*, 45, Summer, 49-61.
- MacIntyre, A. (1999): *Az erény nyomában*. Osiris Kiadó, Budapest.
- McAdams, D. (2001): *A történet jelentése az irodalomban és az életben*. In: László J. és Thomka B. szerk. (2001): *Narratívák 5. Narratív pszichológia*. Kijárat Kiadó, Budapest., 157-174.

Mitev A. és Horváth D. (2005): Mítoszok sodrásában – Az alkoholreklámokhoz kapcsolódó fogyasztói narratívumok strukturális elemzése Frye kategóriái alapján. *Marketing & Menedzsment*, 4-5. sz., 20-32.

Propp, V. J. (1995): *A mese morfológiája*. Osiris-Századvég, Budapest.

Randazzo, S. (1993): *Mythmaking on Madison Avenue: How Advertisers Apply the Power of Myth and Symbolism to Create Leadership Brands*. Probus, Chicago.

Ricoeur, P. (1984): *Time and Narrative*. Vol 1. University of Chicago Press, Chicago.

Roberts, K. (2005): *Lovemarks: Jövő a márkák után*. Magyar Könyvklub, Budapest.

Sarbin, T. R. (2001): Az elbeszélés mint a lélektan tő-metaforája. In: László J. és Thomka B. szerk.: *Narratívák 5. Narratív pszichológia*. Kijárat Kiadó, Budapest, 59-76.

Soós Zs. (2003): *Hogyan főzzünk szappanoperát?* Médiakutató, Tél.

Steel, J. (2002): *Igazság, hazugság, reklám*. Sanoma Kiadó, Budapest.

Stern, B. B. (1995): Consumer Myths: Frye's Taxonomy and the Structural Analysis of Consumption Text. *Journal of Consumer Research*, Vol. 22, September, 165-185.

Wolburg, J. M. (2001): The „Risky Business” of Binge Drinking Among College Students: Using Risk Models for PSAs and Anti-Drinking Campaigns. *Journal of Advertising*, Vol. 30., No. 4., Winter, 24-39.